

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

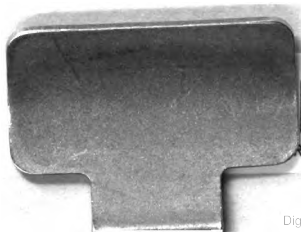
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Broch.

1251-3

Bz 1251-3

RDAM

48.

NEËRLANDS VERLOSSING

EN

DE TERUGKOMST

VAN

ORANJE IN 1813.

HERINNERINGEN AAN DE REGERING VAN WILLEM I.

DOOR

Graaf van der Duyn van Maasdam.

AMSTERDAM,
A. H. VAN GORCUM.
1864.

Broek. 1251-3

NEÊRLANDS VERLOSSING.

NEËRLANDS VERLOSSING

EN

DE TERUGKOMST

VAN

ORANJE IN 1813.

HERINNERINGEN AAN DE REGERING VAN WILLEM I.

DOOR

Adonn François Jules Arnand

Graaf van der Dugn van Maasdam.

[Vorige door Ch. Sirtena van Grovestins]

AMSTERDAM,

A. H. VAN GORCUM.

1864.

EEN WOORD VOORAF

DOOR

DEN UITGEVER.

Bij het openbaar maken der volgende bladzijden, welke ons zoo vele nieuwe, en voor Van der Duyn hoogst vereerende bijzonderheden leeren, heb ik slechts een plicht vervuld, mij door het hart voorgeschreven.

Het oorspronkelijk karakter van dit opstel heb ik niet willen vervalschen, door het om te werken; ik gaf derhalve de voorkeur aan eene openbaarmaking, zoo als die uit de pen des schrijvers is gevloeid.

Ik moet hier nog bijvoegen, dat ik op mij alleen de verantwoordelijkheid neem der uitgave van dezen arbeid van graaf Van der Duyn, en dat zijne kinderen daaraan geheel vreemd zijn; dat zij zelfs van die handschriften geene kennis konden dragen, aangezien zij reeds lang vóór den dood van Van der Duyn in mijn bezit waren; want deze had, uit wijze voorzorg, zijne papieren en zijne

innigste gedachten toevertrouwd aan een' vriend, dien hij als een volkomen onafhankelijk man kende.

Ik acht het hier de plaats om de verklaring af-te-leggen, dat Van der Duyn, gedurende zijn geheel leven, gedoemd was tot een stilzwijgen, hetwelk hem vaak hoogst pijnlijk viel, maar waarvan zijn stand hem de harde verplichting oplegde; dat de eenige troost voor die harde verplichting zijn dagboek was, waarin hij zijn gevoel uitstortte omtrent alles, wat de voorzichtigheid hem gebod in zijnen boezem te bewaren, en het bewust-zijn dat hij mij deze innigste gedachten had toevertrouwd, in het vooruitzicht, dat den oogenblik eenmaal zou geboren worden, waarop zij het licht zouden zien, en dat hij, die, zijn gansche leven door, deze gedachten zorgvuldig geheim had moeten houden, op deze wijze zeker kon zijn, dat zij ten minste bij zijnen dood niet met hem in het zwijgende graf zouden dalen.

Graaf Van der Duyn heeft, bij het toevertrouwen van deze kostbare geschriften, aan mij de beoordeeling overgelaten van het tijdstip, waarop hunne uitgave doelmatig zou zijn. Ik geloof dat het tijdstip daartoe gekomen is.

Saint Germain-en-Laye.

Baron C. F. SIRTEMA VAN GROVESTINS.

NEÊRLANDS VERLOSSING.

I.

Inleiding.

Bij de beoordeeling der staatkundige gebeurtenissen van 1813, die 't herstel onzer onafhankelijkheid en de terugroeping van het huis van Oranje na zich sleepten, even als bij de karakteriseering der regerings-daden van koning Willem I, aan wien men thans een gedenkteeken wil oprigten, kan zeker geen onpartijdiger, geen geloofwaardiger getuigenis worden ingeroepen, dan dat van een der edelen, die, vroeger aan het hof van den stadhouder verbonden, met graaf van Hogendorp het grootste aandeel had in de merkwaardige gebeurtenissen van dien tijd.

De man, die Oranje — om zoo te zeggen — naar Nederland terugvoerde en een plaats gaf op den constitutioneelen zetel, kan geen voor-ingenomen oordeel uitbrengen over de daden en

handelingen van den vorst zijner keuze en de dynastie, welke hij ten troon voerde.

De man, welke in 1813 voor zijn vaderland alle heil zag in de terugroeping der prinsen van Oranje, hij die aan dat huis door geboorte, opvoeding en oude herinneringen innig was verbonden, van hem kan men niet verwachten, dat hij als een partijdig beoordeelaar tegen de prinsen van dat stamhuis zal optreden, dien man kan, dien man mag, dien man moet men gelooven als hij later aan zijne vertrouwdste vrienden komt verklaren, dat hij zich in Oranje heeft bedrogen, dat de schoone verwachtingen van 1813 niet zijn verwezenlijkt, — met andere woorden dat de hernieuwing van 't zoogenaamd verbond van Neêrland en Oranje voor ons vaderland geenszins de heilrijke gevolgen had, welke hij wenschte, — zoodat men bijna tot de conclusie zou geraken, dat het vierden daarvan in 1863 tot de ongerijmdheden behoort.

Ten einde men ons echter niet beschuldige de meeningen of de bedoelingen van den voortreffelijken volksvriend uit hun verband gerukt of valsch te hebben voorgesteld, zullen wij hem zelve doen spreken en meêdeelen wat zijne nagelaten gedenkschriften over deze aangelegenheid bevatten. Geen regel, geen woord zal door ons worden aangevoerd 't geen niet uit den mond of uit de pen vloeide van Van der Duyn en aldus den stempel draagt van zijn edel hart en zijn verheven geest.

Geen regel van 't geen nu volgt, of zij vloeide

uit zijne pen; slechts hier en daar hebben wij een woord aangebragt, om verband te brengen tusschen de verschillende brokstukken aan het dagboek of de correspondentie van Van der Duyn ontleend, ten einde die tot een geheel te brengen, gelijk het den lezer thans wordt aangeboden. Tot zulk een redactie bepaalt zich het aandeel van den uitgever dezer merkwaardige bladen aan de bezorging van dit werkje.

En mogen mededeelingen, in dit boekskap vervat ons al niet opvoeren tot hooge geestdrift bij de november-feesten, welke voor de deur staan, zij zullen ons daar-en-tegen voeren tot een rigtige beoordeeling der laatste vijftig jaren, en ons de waarheid doen kennen omtrent feiten en personen, die tot heden in een geheimzinnig waas waren gehuld of op een onwaarachtige wijze werden voorgesteld. En de kennis der waarheid, moet dat niet het hoogste streven zijn van elk edel-denkend mensch?

II.

Graaf Van der Duyn van Maasdam aan het stadhouderlijk hof.

Onder de aanzienlijkste geslachten aan het hof van den laatsten stadhouder Willem V verbonden, behoorde de familie Van der Duyn van Maasdam, welke ten hove ongemeen bemind was en zich die liefde door een innige gehechtheid aan het huis van Oranje waardig maakte.

Tot deze familie behoorde Adam, Frans, Julius, Armand van der Duyn, ten jare 1771 geboren, de man aan wien Nederland later zooveel verplichting had en wiens oordeel en meening over de staatkundige gebeurtenissen welke hij heeft bijgewoond, wij thans aan onze landgenooten wenschen voor-te-stellen, met de woorden uit zijn eigen pen gevloeid.

Van der Duyn genoot het toenmaals, onder de klasse waartoe zijne familie behoorde, zeldzame voorregt van grootendeels buiten het ouderlijk huis opgevoed te worden en onderrigt te ontvangen op eene kostschool, zoodat hij reeds van zijne jeugd gewend werd aan eene matige levenswijze,

alsmede aan gewoonten en denkbeelden van gelijkheid, in de hoofdsche kringen minder gemeenzaam.

Die opvoeding deedt hem de oogen vroeg openen voor de grove misbruiken aan het stadhouderlijk hof bestaande.

Ofschoon, als oudste zoon en toekomstig hoofd van zijn geslacht, bestemd om eene burgerlijke en staatkundige loopbaan te betreden, spoorden de burgertwisten, die, in de jaren 1785—1787, de Republiek der Vereenigde Provinciën beroerden en de onzekerheid omtrent hun uitslag, zijn vader aan, die zelf krijgsman, en aan het hof van den prins-stadhouder verbonden was, om zijn oudsten zoon in de krijgsdienst te doen treden.

Van der Duyn werd, in het voorjaar van 1787, benoemd tot luitenant bij het regiment Oranje-Nassau, schoon slechts zestien jaren oud, iets wat niet vreemd was in die dagen toen nepotisme en familie-begunstiging ten zetel verheven waren en aanleiding gaven tot de meest gegronde klagten en de grootste ontevredenheid.

Na twee jaren als officier te 's Gravenhage doorgebracht te hebben, welke tijd voor hem, door zijne wereldkennis en de vele vriendschapsbetrekkingen, welke van der Duyn onder zijne kameraden sloot, niet geheel verloren ging, kwam zijne familie op hare eerezuchtige plannen terug; het uitzigt werd geopend om aan den jongen Van der Duyn de opname te verschaffen in de ridderschap van de provincie Holland.

In dit staatkundig collegie konden militairen niet toegelaten worden, alvorens zij den rang van

kolonel hadden verkregen; men liet den jongen Van der Duyn dehalve de dienst verlaten en zond hem naar de hoogeschool te Leiden, want zoo het verkrijgen van een militairen rang bezwaar opleverde een doctorale waardigheid was voor edellieden te koop. Omstreeks het einde van 1791 verwierf hij den academischen graad, en het huwelijk van den erf-prins van Oranje, — later koning Willem I, — zoon van Willem V, verschafte hem de gelegenheid, om een bediening te verkrijgen aan het hof van den jeugdigen prins, wiens hofhouding werd zamengesteld. En ziedaar V. d. Duyn met den voet in den stijgbeugel.

In 1793 stierf zijn oudste oom, lid der ridderschap van Holland, en diens overlijden verhaastte de opneming van zijn neef in het collegie, ofschoon hij den door het reglement vastgestelden ouderdom (24 jaren) nog niet had bereikt, een informaliteit, waarover men in die dagen van willekeur ligtvaardig heenstapte.

Intusschen bleef Van der Duyn kamerjonker van het hof van den erf-prins.

In april 1794, bij de ridderschap opgenomen, had V. d. D., door de komst der franschen in het land, dat reeds in january 1795 plaats greep, weinig gelegenheid om den loop van de staatkundige en administrative zaken in de provincie Holland na te gaan.

Ofschoon ten hove verkeerende begreep Van der Duyn dat eene omwenteling, ten-gevolge van velerlei oorzaken, vroeg of laat onvermijdelijk was,

maar inzonderheid sedert de Oranjistische herstelling in 1787, welke *inconstitutioneel* was, in zoo verre men eene regering, als die van wijlen de Republiek, constitutioneel zou mogen noemen. Zij was geweldig en zwak tevens, maar bovenal onhandig. Van der Duyn had de revolutie van 1795 niet alleen voorzien, maar reeds in 1793 verwacht.

In january 1795 rukten de fransche legers het land binnen, en weinige dagen later werd de „Bataafsche constitutie” ingevoerd; zij werd aangenomen en bevorderd door eene aanzienlijke partij van de bevolking en niet door eene mindere klasse; om billijk te zijn moet men integendeel erkennen, dat die partij eene *half-democratische* omwenteling (en dat was juist haar grootste ongelijk) tot stand bragt, door de leden der Staten-Generaal en der Provinciale Staten weg-te-zenden.

De omwenteling van 1795, had aan v. d. D. tegelijk met de active dienst alle uitzigt op een politieken werkring ontnomen; hij keerde derhalve tot het ambtelooze leven terug.

III.

Van der Duyn gedurende het tijdperk van 1795—1813.

De jaren van 1795 tot 1813 liepen voor hem rustig voorbij. Hij liet de regering van Lodewijk Napoleon, den schijn-koning, voorbijgaan zonder eenige staatkundige bediening te willen vragen; dit was misschien verkeerd; doch veel verkeerder was het van hem, dat hij niet tot het openbare leven terugkeerde, toen er in 1803 eene schijnbare vereeniging der revolutionaire en orangistische partijen tot stand werd gebragt.

Hij zag en begreep dit later; **want men moet zich aan zijn vaderland wijden en niet aan eene dynastie**, — *vooral dan niet wanneer die dynastie zich zelve verlaat, zoo als dit altijd het geval is, wanneer zij zich uit het land laat verdrijven.*

De terugkeer van v. d. D. in de provincie en in de stad, tot welke zijne familie behoorde, en waar zij eene aloude populariteit genoot, bragt hem weder in betrekking met de overblijfselen der voormalige Oranje-partij. Deze partij was vermeerderd met het grootste gedeelte der vroe-

gere oligarchische en democratische patriotten, allen even ontevreden over de vereeniging van Holland met het fransche keizerrijk; sommigen wegens teleurgestelde verwachtingen en verloren illusiën, allen wegens afkeer tegen en schaamte over het fransche juk, en over de noodlottige gevolgen, welke daaruit voor het land voortvloeiden. Reeds in den loop van het jaar 1812 begon deze partij eenige hoop te koesteren; die hoop, in den beginne zeer flauw, werd evenwel spoedig versterkt door de tegenspoeden, welke de fransche legers in Rusland troffen, en welke het uitzicht openden om Holland te bevrijden van het juk, dat zoo zwaar daarop drukte.

Dit gaf aanleiding tot geheime bijeenkomsten, waarin aanvankelijk gehandeld werd over den wensch, en later over de mogelijkheid, om Holland van zijne vreemde overheerschers te bevrijden. Van der Duyn nam, van den begin af, deel aan die vergaderingen. Door de groote krigsgebeurtenissen begunstigd, gaven zij aanleiding tot den opstand van 1813, welke bij latere en bedaarde overdenking, zeer onvoorzichtig was, doch die men als gelukkig mogt beschouwen, omdat zij krachtig tot bevrijding van Holland bijdroeg, en dewijl dáárdoor voorkomen is, dat deze bevrijding het gevolg werd van de verovering des lands door de legers der verbonden mogendheden. Deze omwenteling, uit eigen beweging ontstaan, even als de terugroeping van het Huis van Oranje, schonk een wel is waar zeer onbeduidende stem in 't kapittel aan hem, die zoo vele schoone ver-

wachtingen te-leur-stelde en zich daardoor in het verderf stortte.

De bijzonderheden dezer omwenteling, **in een gedeelte van haar doel mislukt**, worden in alle historische geschriften gevonden. Het aandeel van Van der Duyn was daarbij werkzaam maar nederig, vreemd aan alle persoonlijke eerbij, liet hij zich medeslepen door zijne oude genegenheid, zijn volkomen vertrouwen op, en zijne onbegrensde gehechtheid aan den grooten burger en bekwamen staatsman G. K. van Hogendorp, de ware bewerker van de bevrijding zijns vaderlands 1).

Hem, en **hem alleen** is men het denkbeeld verschuldigd van den opstand tegen de franschen, en bij gevolg ook van de omwenteling, die in 1813 het Huis van Oranje, in den persoon van Willem I, aan het hoofd des bewinds bragt; want zeker zouden de vereenigde mogendheden, en vooral Engeland, dezen vorst **niet** verkozen hebben, indien een verandering in de regering alleen en uitsluitend aan de verovering van Holland door de verbondene legers ware te danken geweest.

1) Dit is met al te meer zekerheid aan te nemen, omdat deze regelen geschreven zijn door Van der Duyn, die graaf van Hogendorp in zijne edele onderneming steunde, en omdat men bepaald zeggen kan, *dat het deze twee mannen waren, die*, beiden in groot aanzien bij hunne landgenooten, het juk der franschen in Holland in 1813 afwierpen.

Aanteekening van baron Grovestins.

IV.

Politieke bemoeijingen van Van der Duyn na de omwenteling van 1813.— De grondwetten van 1814 en 1815. — De prins van Oranje en de Staatkundige partijen.

Geroepen om deel te nemen aan de commissien tot het ontwerpen en het herzien der grondwet, in 1814 en 1815, schaarde v. d. D. zich aan de zijde van die leden, welke, de vroegere herinneringen en verouderde instellingen verwerpende, en de behoeften inziende van een ander tijdperk, wenschten, dat de nieuwe instellingen zouden worden toegepast op den geest en de behoeften van dat meer of minder verwijderd tijdperk. Deze beraadslagingen, welke dikwerf moeilijk, meestal te overhaast, werden voortgezet, om grondig overwogen te zijn, werden nog nutteloozer gemaakt, door wederzijdsche toegevenheid, welke bewezen moest worden, ten einde de zoo zeer uit-een-loopende meeningen van de meerderheid en van de minderheid tot eenheid te brengen. Hieruit ontstond het veelhoofdige monster, dat men met den naam van: *Herziene*

Grondwet van 1815 bestempeld heeft. Dat gewrocht was nog meer onlogisch dan het oorspronkelijke van 1814, omdat dit laatste, geheel ontworpen met het oog op aloude Hollandsche herinneringen en denkbeelden, veel meer consequent was, door ruitèrlijk zijne oligarchische en provinciale rigting aan-te-toonen.

Onmiddèlijk na den terugkeer van den prins van Oranje in Holland, en bij de zamenstelling van het hof van den nieuwen vorst, werd baron van der Duyn daaraan verbonden, met den titel van Groot-Officier.

Toen de prins van Oranje, na eene langdurige afwezigheid, in zijn land terugkeerde, was hij onbekend met personen en zaken, en vooral met de veranderingen, die er, gedurende de laatste twintig jaren, in den geest des volks, hadden plaats gehad; hij moest zich dus min of meer verlaten op de kennis die hij voor zijn vertrek had opgedaan, en op de jeugdige ondervinding, die hij toen bezat. Deze, even als zijne herinneringen, zeiden hem, dat de souvereine provinciale staten zijn vader niet belet hadden, de republiek als soeverein, zoo niet absoluut dan toch met bijna onbepèrkte magt, te besturen, wanneer hij een weinig omzigtig te werk ging, met het lokaas van persoonlijk belang, met hoofdsche vormen en denkbeelden, die toen nog van invloed waren, in de weegschaal te leggen. Hij was derhalve van meening, dat het bezit eener magt, uitgebreider dan die van het stadhouder-schap, hem voldoende zoude zijn om naar zijn

believen te regeren; dat bij-gevolg, vooral door steun bij het volk te verwerven, zoo als steeds de staatkunde van zijn Huis geweest was, de weinige overblijfselen van oligarchische vormen voor zijn gezag niet gevaarlijk konden zijn, en de moeite niet waard waren bestreden of uit de nieuwe Grondwet weggelaten te worden. Hierdoor maakte hij zich aan twee dwalingen schuldig, ten eerste, dat namen en vooral vormen, daar zij aan vroegere gewoonten herinneren, een gewichtigen invloed op het gemoed der menschen hebben; ten tweede, dat het volk, op hetwelk de alles omvattende invloed der oude stadhouders steunde, niet meer het volk van onze dagen was.

In 1814 kon men in Holland vier staatkundige partijen waarnemen.

1o. De oude, zoogenaamde Oranje-gezinden (*zoogenaamde*, omdat zij na deel te hebben genomen aan de verschillende regeringsvormen, die elkander opgevolgd zijn, evenwel in 1813 op dezelfde regten meenden te mogen aanspraak maken, die zij in 1795 bezaten); oude aristocraten, ontevreden over den koning, omdat hij de vroegere Republiek niet hersteld had, of hun persoon althans niet met den voornaamsten rang en bediening begunstigd had.

2o. De ware Oranje-gezinden, vrienden van den koning, als koningen op vrienden kunnen aanspraak maken; het waren diegenen, welke getrouw aan hunnen vroegeren eed, en door eene innige gehechtheid aan het huis van Oranje, eerst na de omwenteling van 1813 hunne bedie-

ningen weder aanvaard hadden en aan het bestuur gekomen zijn. Hun aantal is zeer gering; eenige hunner zijn ter goeder trouw vrijzinnig geworden.

30. Zij, die afvallig waren geworden van de zaak der vrijheid; oude revolutionairen, die hunne vorige daden in vergetelheid zochten te brengen, door hunnen vurigen ijver voor het bewind, en, begeerig naar hooge bedieningen, slaafsch — tot verachtens toe — den Vorst in onvoorzigtige waagstukken medesleepten; aan deze gaf Zijne Majesteit de voorkeur; het zijn kampvechters die men verbrijzelt, rekbare werktuigen die men naar believen breekt en wegwerpt.

40. Ware liberalen, mannen van de XIXde eeuw, die aan het hoofd geplaatst zijn der heden-daagsche beschaving; die de openbare meening leiden en eindelijk zullen doen zegepralen, na veel aan hare vorming toegebracht te hebben. Deze stand is grootendeels met uitzondering van **eenige** verlichte mannen der XVIIIde eeuw, zamengesteld uit de groote massa, die de XIXde op het tooneel gebragt heeft, zoo als jonge wetgeleerden en kundige advokaten, letterkundigen en dagbladschrijvers; **deze stand moet op den duur de overwinning behalen**, dewijl hij met den tijd vooruitgaat, die hem nieuwe krachten verleent, door hem dagelijks nieuwe aanhangers te doen aanwinnen; deze klasse had men in het bewind moeten roepen. Met haar in de gegevene rigting voortgaande, zoude men ruitelijk den constitutioneelen weg betreden hebben.

V.

Huwelijks ontwerpen van den Kroonprins. — Ambts-betrekking. — Miskenning van graaf van Hogendorp.

In 1814 werd v. d. D. tot buitengewoon gezant benoemd, en met den gewonen gezant bij het hof van London, baron Hendrik Fagel, belast om de hand van prinses Charlotte van Engeland te vragen voor den prins van Oranje.

Men weet welken ongunstigen uitslag deze zending had, en dat het ontwerp mislukte, door de vele misslagen, waarvan de tegenstanders van het ontwerp met behendigheid gebruik wisten te maken, om den afkeer van deze jonge prinses op-te-wekken tegen het huwelijk, dat men haar wilde doen sluiten.

Toen Willem I, de diensten door den heer van Hogendorp den lande en aan het huis van Oranje, door zijn moedig gedrag in 1813, bewezen, meende te moeten beloonen, en hem den graafelijken titel te geven, werd ook gelijke gunst aan baron Van der Duyn verleend, die

bij de instelling der orde van den Nederl. Leeuw reeds het Grootkruis dezer orde ontvangen had.

Eindelijk werd Van der Duyn in 1817, zoo al niet tegen zijn zin, dan toch zonder het gewenscht, veel minder verzocht te hebben, geplaatst aan het hoofd van het bestuur der provincie Zuid-Holland, met den titel van gouverneur.

Wij zullen ons hier bepalen met de verklaring, dat Van der Duyn bij deze administratie veeleer trachtte te verhinderen dan te handelen, dat is dat hij zich somtijds, alleen door de magt eener bijzondere werkeloosheid, tegen de uitvoering van maatregelen verzette, welke, in zijn oog, onregtvaardig of nadeelig schenen te zijn.

Er zijn echter drie hoofdpunten waaromtrent Van der Duyn zich rondborstig, en bepaaldelijk moest verklaren:

1o. Het beginsel, dat door de regering aangenomen en voorgestaan werd, met betrekking tot een verlangden invloed der gouverneurs van de provinciën, op de keuze der leden voor de tweede kamer der Staten-Generaal.

Wij zullen hieromtrent de volgende bijzonderheden mededeelen.

De oneenigheid tusschen den koning en graaf van Hogendorp dagteekende klaarblijkelijk van het jaar 1817, doch had, in waarheid, eene reeds veel vroegere dagteekening. De oorsprong daarvan vindt men vooreerst in het geheel tegenovergestelde karakter en in den zeer verschillenden geest van deze beide mannen, bij wie men, aan

de eene zijde verhevene denkbeelden en vrijzinnige zienswijze vond, terwijl men aan de andere zijde slechts kleingeestigheid en wantrouwen aantrof, en om de zaak bij haren waren naam te noemen, bij beiden naijver; beiden wilden regeren doch verstonden elkander noch omtrent de beginselen, noch omtrent de wijze die aangenomen moest worden. Onder de bijkomende oorzaken van dezen wederzijdschen afkeer kan men de eenigszins stijve manieren en den weinig innemenden toon van den grooten man rangschikken, aan wien het Vaderland zijne onafhankelijkheid te danken had; eindelijk moet hierbij nog het eenigszins arglistig talent gevoegd worden, waarmede twee geestrijke mannen, doorslepen in het opmerken van sommige kleine bespottelijkheden, zich die eigenaardigheden ten nutte maakten, om een invloed te vernietigen, dien men echter niet had moeten vreezen te groot te zullen zien worden.

Tegen het einde van het jaar 1817 benoemd tot gouverneur der provincie Zuid-Holland, zou Van der Duyn in den volgenden zomer in de Staten der Provincie voorzitten, die, zoo als men weet, de leden der tweede kamer moesten verkiezen. Het driejarig mandaat van graaf van Hogendorp was afgelopen en zoo moest, bij deze verkiezingen van 1818, uitspraak gedaan worden of men het al dan niet hernieuwen zou. De nieuwe gouverneur, voorzitter der Staten, ontving te dier gelegenheid eene officieuse mededeeling van den secretaris van Staat, waarbij hij werd

verwittigd, dat de koning niet alleen bijzonder wenschte, maar zelfs verwachtte, dat de gouverneur al zijnen invloed zou bezigen bij de leden der vergadering, **om de herkiezing te verhoeden van den uitstekenden man, aan wien het land en het Huis van Oranje zoo vele verplichtingen hadden.** Bij de ontvangst van dezen half officiëelen brief, was Van der Duyn verontwaardigd en diep bedroefd, omdat het eene illusie vernietigde, welke hij zoo gaarne had willen behouden, omtrent het karakter en de zienswijze van den vorst, aan wien het lot des vaderlands was toevertrouwd. Het mag overbodig zijn te vermelden, welke partij Van der Duyn koos, en dat hij in het doen dier keuze geen oogenblik aarzelde; het bestond namelijk in het niet gehoorzamen, en alle deelneming te weigeren aan kuiperijen, welke den gewenschten uitslag nooit konden hebben, daarna om den koning rondborstig en onmiddellijk van deze weigering kennis te geven, en tevens zijne meening te doen kennen omtrent maatregelen van dien aard, welke hij, voor de regering zelf, als zeer gevaarlijk beschouwde.

Ten einde nu met meer vrucht datgene te kunnen doen, wat hij meende dat niet alleen de plicht van elken burger, maar ook van elk' getrouw' dienaar was, schreef hij den koning een eerbiedigen brief, waarin zijne opinie duidelijk en op stelligen toon uitgedrukt was. Hij gaf aan deze mededeeling de voorkeur boven een gesprek, dat herhaaldelijk had kunnen afgebroken worden, waardoor ligtelijk van het ontwerp zou zijn af-

geweken. Hij zond dus zijnen brief en werd den volgenden dag bij den koning ontboden.

De koning was zeer ontevreden; hij zeide dat hij het betreurde, dat deze brief geschreven was; dat hij nimmer had verwacht zoodanig schrijven van den heer Van der Duyn te ontvangen, vooral naar de vroegere staatkundige relatiën, welke tusschen hen bestonden, en ook wegens de bijzondere betrekking, waarin de heer Van der Duyn aan het hof verbonden was. De heer Van der Duyn antwoordde hierop eerbiedig, maar beslissend, dat dit alleen strekte om te betoogen, dat de eerepost aan het hof des konings onbestaanbaar was, met het bekleeden van een openbaar ambt. De heer Van der Duyn voegde er bij, dat, onafhankelijk van alle begrippen in zake van eer en van staatkunde, de vriendschapsbanden, tusschen hem en den heer van Hogendorp, alsmede hun gemeenschappelijk verbond tijdens de omwenteling van 1813, hem verplichtten om zich geenszins te leenen tot hetgeen van hem verlangd werd. Dit argument, waartegen een gevoelig hart niets kon inbrengen, maakte volstrekt **geenen** indruk, omdat het niet kon begrepen worden, of omdat men het niet begripen wilde. Deze conferentie, welke voor beiden even onaangenaam was, eindigde, zoo als meestal met gesprekken van zoodanigen aard het geval is: men scheidde meer dan ooit overtuigd, dat ieder voor zich zelven gelijk had. Het eenige wat de heer Van der Duyn er bij won, was dat men hem niet meer kwelde met diensten van dezen aard van

hem te verzoeken. Sedert stond het hem vrij, in dit opzigt, te handelen op eene wijze, welke het hem vergunde zich het regt te doen weder-
varen, (en de publieke opinie deed het eveneens), dat, gedurende de zes-en-twintig jaren, dat hij de betrekking van gouverneur van Zuid-Holland vervulde, de verkiezingen dezer provincie steeds volkomen onafhankelijk en vrij bleven van iederen invloed der regering, door middel van den gouverneur uitgeoefend.

20. Eenige jaren later, had een minister met den heer Van der Duyn een gesprek over de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, welke ambtenaren aan de regering verschuldigd zijn, en over de noodzakelijkheid voor deze, om slechts personen in dienst te hebben, welke toonen gewillige werktuigen te zijn voor de rigting, die deze hun wil geven, en die derhalve volkomen instemmen met de zienswijze en den gang van die regering. Het is overbodig hier te melden, dat deze opinie geenszins het gevoel uitte van den heer Van der Duyn, die van oordeel was, dat men het vaderland dient volgens wetten, en niet naar persoonlijke bevelen van ministers, die slechts met een tijdelijk gezag bekleed zijn; dat zelfs dan, wanneer een ambtenaar meent volgens zijn geweten regeringsmaatregelen te kunnen uitvoeren, hij echter niet gehouden is, die goed te keuren, veel minder te ondersteunen.

Uit dat oogpunt beschouwde de heer Van der Duyn de circulaire, van den minister van justitie, aan zijne ondergeschikten, bij gelegenheid der

koninklijke boodschap van 11 december, als onzedelijk, onstaatkundig en tyranniek ; omdat de regering met het onbeperkte regt, om de handelingen harer beambten na-te-gaan, en te oordeelen over de wijze, waarop zij zich van hunne pligten kwijten en de wettige bevelen opvolgen, hen door de besturen gegeven, — dat gouvernement echter het regt niet heeft, noch naar hunne opiniën onderzoek te doen of ten hunnen aanzien eene soort van inquisitie in te stellen, veel minder hen te verplichten tot eene zeker onzedelijke, staatkundige geloofsbelijdenis.

Ziehier hoe hij zich in een brief aan baron van Grovestins over die circulaire uitliet, zij getuigt tevens hoe hij dacht over van Maanen :

„De circulaire van het **afschuwelijk hoofd van Justitie** is even despotiek als onzedelijk, „en gaat alle verbeelding te boven. De administratieve circulaire, welke door den minister „van binnenlandsche zaken aan de gouverneurs „der provincie gerigt werd, om aan hunne on- „dergeschikte ambtenaren in de provinciën, of- „schoon niet woordelijk, te worden medegedeeld, „was zeer gematigd, geenszins op bevelende toon, „en bepaalde zich tot aanbevelingen om te ijve- „ren voor, en goed te spreken van de regering. „Dit gaf mij aanleiding, om een nog eenvoudi- „ger te stellen ; ditmaal dus ben ik weder uit „een onaangenaam dilemma gered ; of het mij „op den duur zal gelukken hieraan twijfel ik, „ten zij de drang der omstandigheden, zoo ik mij „vlei, eene verandering in beginselen, of ten

„minste den schijn er van te weeg brengen.

„*Men* kan over mij niet tevreden zijn, inzonderheid wegens mijne denkwijze, en het is mij „genoegzaam bewezen, dat *men* het niet is.

„Niets blijft in onze dagen geheim; men kan, „mij is het althans onmogelijk, niet altijd even „voorzigtig wezen in zijne uitdrukkingen; dik- „werf zelfs is het stilzwijgen reeds welsprekend „genoeg.

„Overigens, om op de beruchte circulaires terug „terug te komen, die het gevolg waren van de „boodschap; wat zullen wij er van zeggen? Wat „moet men denken van het hoofd der regering, „dat ze beiden goedkeurt, zoowel de gematigde „en voorzigtige als de hevige en op bevelenden „toon ter neder gestelde?

„**Schets dat niet volkomen den man** (Willem I) Alles beproeven, door alle mogelijke „middelen verkrijgen wat men kan en zich we- „nig bekommeren over het oordeel dat geveld „wordt of over de gevolgen.”

24 Dec. 1829.

De opinie van den heer Van der Duyn over den gang der Hollandsche regering in België (want zoo was het gedurende het tijdvak van 1815 tot 1830,) was, dat deze wel nootlottig zijn moest. De bijna alvermogende invloed des konings, zijne rigting (die van een huichelenden protestant en van een valschen liberaal) maakten hem weldra gehaat bij de katholieken, en al spoedig werd hij veracht door de progressis-

tisehe of liberale partij, welke woedend was dat zij, gedurende eenigen tijd, door den vorst was om den tuin geleid.

Dit had eindelijk de vereeniging, of liever de coalitie der beide uiterste partijen ten gevolge, en veroorzaakte later de omwenteling, welke Belgie voor het huis van Oranje deed verloren gaan.

Wij kunnen hier de opmerking maken, dat, hetgeen Van der Duyn, in 1794, van de bataafsche omwenteling voorspeld had, ook met die van Belgie, in 1830, op nieuw het geval was; en dit niet alleen korten tijd voor dat zij uitbrak, maar verscheidene jaren te voren, en dat wel hoofdzakelijk in het jaar 1825, bij gelegenheid van den onhandigen en nootlottigen maatregel der instelling van het Collegium philosophicum te Leuven.

Van der Duyn kende namelijk goed het terrein, waarop hij zich bevond, — hij kende te zeer den man en zijne raadgevers, om vertrouwen te stellen in de bestendigheid der gedwongen vereeniging van Belgie en Holland, eene vereeniging, die, altoos moeilijk door verschil in stoffelijke belangen, in zijne oogen daar-en-boven nog, zedelijk onmogelijk was, in de gegeven omstandigheid en met de mannen van dien tijd.

Hij vergeleek, in sommige opzigten, den toestand van Belgie onder een' vreemden en protestantschen vorst, met despotieke neigingen, bij Holland, dat onder de regering van Lodewijk Bonaparte, in naam onderworpen was aan het gezag van een' franschen katholiek.

Naar de wijze van beschouwing des heeren Van der Duyn, was de belgische revolutie gelukkiger dan de july-omwenteling van 1830, omdat zij meer volkomen scheen te zijn, en daarom minder toekomstige gebeurtenissen te vreezen overliet. In weêrwil van de oppositie der geestelijkheid, kon zij gegronde hoop koesteren op vooruitgang en voorspoed.

Van den beginne af aan, werd Van der Duyn, die deze schoone en rijke landstreek zeer genegen was, in die verwachting versterkt, door het hoogere gevoel van zedelijkheid in het belgische volk en door de voorzigtige handelwijze van den koning der Belgen, die in waarheid constitutioneel koning toonde te zijn.,

De gebeurtenissen van 1830 bragten, gedurende eenigen tijd den heer van Hogendorp weder in aanraking met Van der Duyn, de beide vrienden van 1813; vrienden! laat ons liever zeggen: de held en zijn toegenegen bewonderaar. De overeenkomst in inzichten en denkwijzen, en ook, van de zijde van Van der Duyn, de begeerte om te leeren, droeg er zeker veel toe bij; maar ook in dit opzigt waren de tijden veranderd. Nog altijd bewonderingswaardig, wat de zuiverheid van denkbelden en vooral **wat de ongekunstelde bescheidenheid** aanbetreft, **waarmede de groote man toestemde, dat hij zich in 1813 bedrogen had**, hadden de jaren, doch meer nog het schier onophoudelijk lijden, hunnen gewonen invloed uitgeoefend op dezen verheven geest en op deze ziel, welke nog grooter was.

VI.

Anecdote betreffende het laatste verblijf van den Koning te Brussel.

September. 1830. — Na de dringendste ver-
toogen en de verstandigste raadgevingen, sedert
jaren met de beste bedoelingen gegeven, heeft
de uitmuntende graaf de Mercy-Argenteau, —
hofmaarschalk van het hof te Brussel — den
koning tijdens diens laatste oponthoud in Brussel,
in duidelijke bewoordingen bepaald gewaarschuwd,
door, toen hij gereed stond om in het rijtuig te
stappen, aldus tot hem te spreken: „Sire! er
is nog iets, dat mij ernstige ongerustheid baart;
de overheden zijn het hier niet eens. Er zijn
drie magten, die elkander kruisen en onderling
schadelijk zijn, terwijl er geen enkele bij is, die
goed kan heeten. Den eenen of anderen dag, kun-
nen er onlusten uitbarsten; wie zal dan het bevel
voeren, wie zal dan het bestuur op zich nemen?” —
Waarschijnlijk ongeduldig geworden, omdat hij
op het oogenblik tot zijn vertrek bepaald, opge-
houden werd, (ik ken die schoolmeesterachtige
naauwgezetheid), wilde onze man niet in zijne
zorgelooze rust gestoord worden, of wel hij steunde,

helaas! nog altijd op zijne persoonlijke bekwaamheid, om alles in orde te kunnen brengen, of verliet zich welligt ook nog op zekere protestantsche fataliteitsleer: onze man, zeg ik, gaf dezen verknochten staatsdienaar, dezen verlichten man ten antwoord: „Ja, ja, gij hebt gelijk, zij „zijn niet al te eensgezind; maar wij moeten „zien, en ik hoop dat alles zich nog wel schik- „ken zal; beter welligt dan gij denkt.” — De heer Mercy verlegen en verontwaardigd tevens, maakte eene diepe buiging en zeide: „Sire! ik hoop het ook.”

Tien dagen later, barstten de eerste onlusten in Brussel uit.

VII.

Onlusten in België.

September. 1830. — Gewigtige gebeurtenissen zijn ons komen overvallen, en hebben ons uit den slaap gewekt: zij zijn elkander zoo snel opgevolgd, dat men er nog geheel van onthutst is. Gij begrijpt, dat ik den opstand der brusselsche bevolking op het oog heb. Het zou even moeilijk zijn daarover met juistheid een oordeel te vellen, als de gevolgen er van te voorzien. Alles zal grootendeels afhangen van de partij, welke het gouvernement zal kiezen, en van den weg, dien het volgen zal. Tot mijn innig leedwezen moet ik gelooven, dat het zich van geweld en van magt zal bedienen, te oordeelen naar de maatregelen die genomen worden, en de troepen die naar Brussel in aantocht zijn, om er, zoo noodig, gewapenderhand binnen te dringen, en de orde door kracht van wapenen en door geweld te herstellen. Men vleit zich (want in dit land houdt men er nog al van, zich met illussiën te vleijen) dat dit niet noodig zal wezen, en ik denk dat, indien er moeilijkheden ontstaan en er weêrstand geboden wordt, men

dan nog geenszins geweld zal te baat nemen en de stad vernielen zal om over puinboopen te heerschen, en zich de afkeuring van geheel Europa op den hals te halen, door maatregelen en, laten wij het erkennen, door een bloedbad aan te rigten, dat niet meer in onzen tijd te huis behoort, en waarvan de gevolgen allerrampzaligst zouden kunnen zijn, omdat zij burgeroorlog zouden veroorzaken. Het mobiel maken van het gansche leger kon misschien wel eens een voorwendsel wezen, om die vrees gaande te maken.

Kan de ontkenning, die wij zien gebeuren, ons nog verwondering baren, wanneer de regering vijftien jaren lang in plaats van instellingen te bevestigen en pogingen in het werk te stellen om de toegenegenheid en het vertrouwen der Belgen te winnen, door het land naar den geest des tijds en naar het oordeel van verlichte mannen te besturen, zich daar-en-tegen uitsluitend heeft bezig gehouden met kanalen te graven, met tijd en kapitalen in handelsondernemingen te verspillen, en de nijverheid te verwaarloozen? De regering had zich aan het hoofd van den vooruitgang der beschaving moeten stellen, en gelijken tred houden met de behoeften van het volk, door goede keuzen te doen, daarover een wakend oog te houden en door ondersteuning te verleenen; maar zij had niet op eene klein-geestige wijze moeten regeren, en laten wij, helaas! de waarheid erkennen, door plagerijen en door knoeijerijen, zonder stelsel of bepaald doel, uit een' zoogenaamden geest van regtvaardigheid,

even nietig in zijnen vorm als in zijnen aard, eene gelijkheid voor allen huichelend, ontevredenheid in de twee deelen des rijks moeten verwekken en aller meeningen kwetsen, zonder den schijn te willen aannemen zelve eene bepaalde meening te bezitten... en toch, zoodanig was de handelwijze van dit karakterloos en onbekwaam bestuur : eene handelwijze, die vroeg of laat de eene of andere ontknooping moest te weeg brengen, toen de gebeurtenissen in Frankrijk en eenige andere toevallige omstandigheden ze verhaastten, en die gebeurtenissen veroorzaakt hebben, welke wij thans beleven, en die wel te betreuren zijn, maar geene verwondering moeten baren, omdat men ze waarschijnlijk twee jaren, een jaar, zes maanden, vroeger zelfs nog, had kunnen voorzien en beletten, en die men zelfs nog vóór eenige weken had moeten trachten te voorkomen, dadelijk na den omkeer der orde van zaken in Frankrijk. Maar, neen, koppigheid en stijfhoofdigheid, onbegrijpelijke verblindheid, die de eenvoudigste voorzorgen, zelfs in het belang van het absolutisme, heeft doen veronachtzamen, hebben eene ontknooping verhaast, welke, ik herhaal het, slechts diegenen kan verrassen, welke de Voorzienigheid met blindheid schijnt geslagen te hebben, om aan hunnen val zooveel te meer luister bij-te-zetten.

23 September, 1830. — De handschoen is dus geworpen, en met bloed bekleet is zij opgeraapt. Welke gevolgen deze overwinning ook na zich moge slepen, altijd zullen zij verschrikkelijk zijn, voor den met bloed bekleeten troon! God alleen weet het; maar in afwachting der verdere gebeurtenissen, in afwachting dat wij een bepaald feit kunnen aanduiden, om van daar de verdere gevolgen van dit vreeselijk en in alle gevallen te laat genomen besluit te beoordeelen en vooruit te zien, mogen wij met zekerheid aannemen en hier vermelden, dat het maar al te zeer bewezen is, dat de beweging in België zich uitbreidt, en dat het niet de schrijvers, redacteuren van de *Courrier des Pays-Bas*, van de *Courrier de la Meuse*, en andere bladen alléén zijn, die haar aanzetten, noch eenige weinige vreemdelingen, die haar alléén ondersteunen. Eene volkrijke stad is in vollen opstand, en biedt een geheel dag weêrstand aan de aanvallen van een legerkorps van veertien duizend man, zonder zich over-te-geven; ofschoon dat legerkorps grooten moed betoont, en eene lofwaardige, eene onmiskenbare vastberadenheid aan den dag gelegd heeft.

De bewoners onzer noordelijke provinciën, en bijzonder onze lieve haagsche landgenooten, zouden in 1813, na dat zij dapper *Oranje boven!* geschreeuwd hadden, zoo niet gehandeld hebben.

Ik herinner mij maar al te wel, dat de hoofden van den opstand, op dat tijdstip, op hoegenaamd geene medewerking van het eigenlijk gezegde volk rekenen konden, en

er veeleer op voorbereid waren, door hunne aanhangers aan de franschen uitgeleverd te worden, indien dezen het brandpunt van het oproer naderbij gekomen waren.

Zaterdag 25. — Na drie dagen van brand en moord tusschen de opstandelingen in Brusselen de nederlandsche troepen, was men nog even ver gevorderd; men was namelijk in het bezit van de bovenstad (zelfs niet geheel en al, daar men de Place Royale had moeten ontruimen en verlaten); en bij magte om de benedenstad aan de vlammen ten prooi te geven, door er bommen en houwitzers in-te-werpen; tot welken maatregel men, volgens de laatste berigten, schijnt besloten te hebben.

Men was, zeg ik, even ver gevorderd als op den eersten dag, en men herhaalde verschrikkelijke aanvallen, voortdurend in het stellige vertrouwen, dat de opstandelingen, uit gebrek aan krijgsbenoodigdheden, eindelijk genoodzaakt zouden worden zich over-te-geven. God geve, dat men zich ook hierin niet bedriege, even als in zoo vele andere gevallen, door bij voorbeeld eerst te gelooven, dat het oproer slechts door een gering aantal dagbladschrijvers aangezet werd, daarna dat het slechts een handvol plundersaars waren; vervolgens het gepeupel, en dat de *welgezinde* burgerij (in onze dagen een naam van zoo wei-

nige beteekenis) geen aandeel aan het oproer had, en haar alleen vrees aangejaagd werd, door eenige onzichtbare hoofden, die het gemeen bezoldigden; eindelijk, dat de burgerij zich van den oproerigen hoop zou afscheiden, enz. Na ten laatste ingezien te hebben, dat die vermoedens valsch en slecht berekend waren, en dat de wanhopige verdediging, bewonderenswaardig door hare leiding, de tegenwoordigheid verraadde van bekwame opperhoofden, die eene rigting gaven aan de volkswoede, zeide men wederom later dat dergelijke opperhoofden aan den opetand geen deel namen, en dat de geestdrijverij van vreemde buiters, alles veroorzaakte en bestuurde; en evenwel erkent men thans de tegenwoordigheid en de onbeperkte magt, zoo als het in deze oogenblikken niet anders zijn kan, van twee bekwame en ervaren krijgskundigen; een oud fransch generaal, Mellinet genaamd, en den bekenden don Juan van Halen. *O Cæcitas !!!*

VIII.

Het huwelijks-ontwerp van koning Willem I met gravin d' Oultremont. Grondwetsherziening van 1840.

Het huwelijks-ontwerp van Willem I met gravin d'Oultremont, kwam Van der Duyn zoo wel uit een staatkundig oogpunt, als hoogst nadeelig voor de belangen en de populariteit van het huis van Oranje, even verkeerd als onbetamelijk, en op zich zelf beschouwd, bespottelijk voor. Hij achtte zich derhalve verplicht, als de oudste der nog levende dienaren, van het huis van Oranje, en in het belang des lands, zich met alle magt daartegen te verzetten, door den koning te waarschuwen, en hem den nadeeligen invloed onder het oog te brengen, dien de uitvoering van het ongelukkige voornemen op de openbare meening zou uitoefenen, om zich, op eenen reeds zoo ver gevorderden leeftijd, te verbinden aan eene *katholieke* en *belgische* vrouw; twee omstandigheden, in dien tijd het meest met elkander in strijd, om niet te zeggen hatelijk, voor de denkwijze der groote meerderheid van de natie; zonder daarbij nog de vijf-en-twintig

jaren te tellen, gedurende welke deze dame aan het hof van wijlen de koningin verbonden was geweest, en aldaar in een' af hankelijken toestand er die jaren doorgebracht had. Na in een vrij levendig gesprek, alles te hebben aangewend om de gravin over-te-halen, van het bedoelde huwelijk af-te-zien en zich van het hof en uit het land te verwijderen, vroeg Van der Duyn een bijzonder gehoor aan den koning, die het hem verleende. Toen had er een onderhoud plaats, dat men zou kunnen beschouwen als de tegenhanger van dat hetwelk twee-en-twintig jaren vroeger gevoerd was, ter gelegenheid van de bewuste herkiezing van den heer van Hogendorp; het waren dezelfde mannen, die tegenover elkander stonden, doch nu had het tegenovergestelde plaats van vroeger! Ditmaal toch was de bedaardheid (geveinsd?) aan de zijde des konings, en de levendige en natuurlijke aandoening aan die van den ijverigen patriot, die diep overtuigd was van het gewigt en van het uiterste belang van den pligt, dien hij thans vervulde, doch, helaas! wederom vruchteloos. Waarschuwingen, harde waarheden, smeekingen, enz., enz., niets werd verzuimd, om den verliefden vorst te overreden; maar niets baatte; de ongelukkige grijsaard, was als betooverd. Bij dit alles toonde hij, uitwendig althans, een onwrikbare kalmte, en liet hoegenaamd geen wrevel blijken. Alleen ontviel den koning, in een oogenblik van ongeduld, het woord *abdication*, en hij vroeg, of men dit liever zou zien, dan het tot stand komen des huwe-

lijks. Van der Duyn antwoordde, dat zijn huwelijk den afstand van den troon noodzakelijk zou maken. De koning nam niettemin den schijn aan, alsof hij den stap van den heer van der Duyn niet euvel duidde. Het tegendeel bleek later; want sedert dit gesprek heeft de koning met van der Duyn over geene enkele zaak meer gesproken, zelfs niet over de abdicatie, welke deze laatste te gelijk met het publiek vernam. Wat beteekenen de woorden *gunst* en *ongenade* der vorsten; zijn het geene verouderde woorden, welke behooren tot eene voor eeuwig vernietigde orde van zaken? Kan dat niet bewezen worden, door deze eenvoudige opmerking: dat de openbare meening de troost kan wezen, van een' in ongenade gevallen minister of hoveling. Partijgeest en wraak kunnen zelfs doen benijden, hetgeen voor zestig jaar iemand in het verderf gestort zou hebben. En wat nu in eene constitutionele monarchie aan het woord gunst eenige beteekenis geeft, kan slechts als een maatschappelijk genoegen, en zelden als een duurzaam middel van magt beschouwd worden.

Zie hier met betrekking tot dit huwelijk nog een paar extracten uit de correspondentie van V. d. D. —

„Groot nieuws! In strijd met de gewone en gebruikelijke ontknooping van romans en toneelspelen, zal de comédie, welke een treurspel ureigde te zullen worden, met geen huwelijk ein-

digen; dat is: Pantalon zal Columbine niet huwen, en daar bedoelde persoon aan de meer deftige rol van Titus de voorkeur geeft, zal Berenice niet teruggeroepen worden. Ik haast mij u van deze onverwachte wending kennis te geven, zonder evenwel twee punten te kunnen ophelderen, die gansch niet onbelangrijk zijn: in de eerste plaats om te weten, welke de beslissende beweegreden is geweest, die, na zoovele vruchteloze pogingen en aanvallen, deze ontkenning heeft te weeg gebracht; en ten anderen: hoe men zich uit de moeilijkheid redden zal, waarin men zich heeft geplaatst; of men er eene edele gedachte aan verbinden zal, of men dit op eene rondborstige wijze zal doen, dan wel of men met list zal te werk gaan, hetgeen veeltijds mislukt en den man en zijn standpunt onwaardig is. Verheugen wij ons intusschen dat de zaken, Goddank gekomen zijn in den toestand, waarin zij zich thans bevinden, en dat groote ongelegenheid, zoo niet gevaar, voor het land, althans tijdelijk, er is door den weggeruimd. (25 *Maart* 1840.)

Omtrent de grondwetsherziening van 1840 dacht V. d. D. ongunstig, hij achtte die onbeduidend in vergelijking van hetgeen zij had kunnen en behooren te zijn. In zijne oogen, had deze mislukte herziening nog het onaangename gevolg, dat zelfs diegene, welke het meest van het nut of liever van de dringende noodzakelijkheid eener wijziging in de staatkundige instellingen van het koninkrijk der Ne-

derlanden overtuigd waren, van elke nieuwe poging van dien aard, volgens den voorgeschreven vorm, afkeerig gemaakt en ontmoetigd werden.

Dit herzieningswerk, in 1840 beproefd, werd grootendeels door de **kuiperijen** van Willem I, en door de vrees, welke zijn wankelend gezag nog aan zijne aanhangers inboezemde, verhinderd. Aan de oude vooroordeelen en de baatzuchtige vrees, van het grootste gedeelte der leden van de vergadering met de herziening belast, paarde zich bovendien eene volstrekte onwetenheid van de ware beginselen eener constitutioneele regering, en eindelijk voegen wij er de onverschilligheid en den doodslaap bij, waarin het meerendeel der natie nog, ten aanzien harer staatkundige regten, verkeerde. Ook dit heeft er het zijne toe bijgedragen.

IX.

De Troons-afstand.

De troons-afstand van Willem I, inconstitutioneel op zich zelve, werd door den vorm, waarmede hij ingekleed werd, kleingeestig en zonder eenige waardigheid; inzonderheid droeg daartoe bij, dat deze plegtigheid werd verrigt in een lustslot, ver van de hoofdstad, ver van de residentie des souvereins, en als het ware in het geheim; men scheen te gevoelen, dat men er zich over moest schamen, en tevens gaf men te kennen, dat men de vreugdeblijken vreesde van een volk, dat ontevreden was over den gang van zaken, en zich verblijden kon over de verandering waartoe die zaken geleid hadden, of liever waartoe men ze gebragt had. De Staten-Generaal werden noch geraadpleegd, noch verzocht om deze gewigtige gebeurtenis bij-te-wonen, hetgeen betamelijk, ja zelfs noodwendig zou zijn geweest, vermits de grondwet te dien aanzien geene bepaling bevatte. Men handelde derhalve met deze hoogst belangrijke zaak, gelijk dit alleen door eene absolute regering had kunnen geschieden. De proclamatie van het gebeurde, even droog als

koel van stijl, was zwak van inhoud en maakte weinig indruk op het volk. Men ontwaarde al ras, dat dit besluit geene edele of eervolle bewegreden had, en dat het belang der natie, bij het nemen en uitvoeren er van, het allerminst in aanmerking was genomen. Tien jaren vroeger zou deze troonsafstand welligt de scheuring hebben voorkomen van het schoone koninkrijk der Nederlanden door de populariteit, welke de erfgenaam van den troon toen nog in België genoot; sedert echter was deze genoegzaam geheel verloren gegaan, en evenzeer afgenomen in het noordelijk gedeelte des lands, dat nu een afzonderlijk koninkrijk vormde. In weerwil echter van al het aangevoerde zou, indien deze vorst bij zijne komst op den troon, dadelijk eene andere vlag had geheschen, en daardoor de misslagen had erkend, welke, tijdens de regering van zijn voorganger, waren gepleegd; indien hij, door onverwijld de slaafsche ministers weg-te-zenden, die bij het publiek alle achting hadden verbeurd, en zich in hunne plaats, had omringd van mannen, die in den lande geacht werden, die waarlijk constitutionele beginselen koesterden, en het voornemen hadden, om zich met de zoo noodige herziening der grondwet bezig te houden; kortom, om een geheel andere dan de tot nu toe gevolgde wijze van handelen, in het bestuur des lands te volgen, dan zou men, zeggen wij, de ongunstige anteceden ten van den nieuwen koning hebben vergeten, dat wil zeggen, zijne wankelende houding in 1830, zijne besluiteloosheid en

de weinige vastheid zijner staatkundige begin-
len. Maar, neen, en dat was zeer ongelukkig,
wel verre van dezen weg in-te-slaan, die door
de omstandigheden en de openbare meening zoo
duidelijk was aangewezen, werd, van al hetgeen
gedaan had kunnen en moeten worden, niets tot
stand gebragt, en de nieuwe regering werd aan-
vaard onder zeer ongunstige en voor de toekomst
weinig geruststellende voortteeken.

X.

Dood van Willem I.

Het overlijden van Willem I, was onverwachts, en op het oogenblik, toen het plaats greep, eene meer gewigtige gebeurtenis dan men verwacht zou hebben, na al hetgeen in den laatsten tijd was voorgevallen, en meer dan gewoonlijk het geval is, na een vrijwilligen troonsafstand. Vooral voor zijn' zoon, den erfgenaam van de kroon, was dat overlijden gewichtig, omdat voor hem daardoor een nieuwe toestand geboren werd, en een groot staatkundig voordeel ontstond; uit dit oogpunt beschouwd was het eerst na den dood van Willem I, dat Willem II werkelijk begon te regeren. Zoo lang zijn vader leefde, beschouwde de meerderheid des volks den vader nog als den waren koning, en den zoon niet anders dan als een plaatsvervanger, die de pligten van het koningschap waarnam, maar altoos onder de leiding van hem, dien men, in weerwil van ernstige en gegronde redenen tot ontevredenheid, door gewoonte en ten gevolge van vele geldelijke bijdragen, nog immer als vorst beschouwde, en aan wien de lagere klasse der be-

volking en eenige leden der hoogere klasse, nog verknocht waren gebleven,

Door een zonderling toeval werd dezelfde Van der Duyn, die in 1813 den prins van Oranje, toen hij in zijn vaderland terugkwam, te gemoet reisde, door den koning belast om het stoffelijk overschot, bij de aankomst te Rotterdam, in ontvangst te nemen.

Zie-hier hoe de heer Van der Duyn deze treurige zending in een brief beschrijft: „Mijne reis naar Rotterdam was noch vrolijk, noch zoodanig als ik had kunnen verwachten, toen ik in 1813 er het mijne toe bijdroeg, om den man in zijn land land terug-te-roepen en er te ontvangen, **die zoo weinig heeft beantwoord aan hetgeen men van hem mogt verwachten, in de schoone betrekking, waarin hij geplaatst werd.** Voor mij persoonlijk is er iets zonderlings in gelegen, lang genoeg te hebben geleefd en door de omstandigheden er toe geleid te worden, om deze twee receptien bij-te-wonen, en daarbij eene zeer aanzienlijke rol te vervullen: de eene bij het leven, de andere bij den dood van den persoon, die **tweemaal uit zijn vaderland verwijderd werd**: de eerste maal, ten gevolge der **misslagen** zijns vaders, en de tweede maal **door zijne eigene schuld**; van dezen man zal de geschiedenis gewis kunnen zeggen, maar zeker **met weinig lof**: *Het einde heeft het werk gekroond.* Dit is voorzeker een nieuw krachtig voorbeeld van het ongeluk, dat aan de restauratiën verbonden is.” (30 january 1844.)

NA - R E D E.

Tot zóó verre loopen de Gedenkschriften door graaf van der Duyn eigenhandig geschreven.

Hij eindigde die met den dood van Willem I, de man welke hij eenmaal naar Nederland zag terugkeeren en van wien hij zoo veel goeds verwachtte voor het vaderland.

Maar deze verwachting, van der Duyn erkent het rondborstig, werd niet vervuld, ze werd zelfs jammerlijk te leur gesteld, — en zulk een erkentenis te vernemen uit dezen mond, indedaad het is merkwaardig genoeg.

Van der Duyn toch behoorde niet onder de oppositie-helden, onder de mannen, die het te doen was om de vervulling van eierzuchtige bedoelingen; want alles wat hij verlangen kon werd hem geboden; titels, eere-ambten en bedieningen zijn hem met milde hand toegeworpen, en zoo hij méér gewenscht had, één woord ware genoeg geweest, om hem alles te doen verwerven.

En wanneer wij zulk een man het vonnis hooren uitspreken over de regering van Willem I, als wij hem hooren verklaren, dat Willem I Ne-

derland heeft misleid, en de billijkste verwachtingen geheel te-leur-gesteld, dan hebben wij zeker het regt om te zeggen, dat men in 1813 met rede vieren kan onze verlossing uit de handen der fransche overheerschers, maar dat het dwaas en onzinnig is, tevens een juichtoon aan-te-heffen voor de terugroeping van het huis van Oranje, 't geen door zijne oudste en innigste vrienden — gelijk van Hogendorp en van der Duyn van Maasdam — voor altijd veroordeeld is en waaraan Nederland het te wijten heeft, dat de laatste 50 jaren, die, voor vaderland en dynastie, rijk hadden kunnen zijn aan geluk en voorspoed, daarentegen niets anders hebben opgeleverd dan te-leur-gestelde verwachtingen.

Eindelijk zullen de aantekeningen van Van der Duyn elk bezadigd burger overtuigen, dat niets redeloozer wezen zou dan de oprigting van gedenkzuilen of eereteekenen, ter verheerlijking van Willem I, een vorst, van wien baron Grovestins, gedurende twee jaren secretaris van zijn kabinet, de vriend van Van der Duyn en baron Van der Capellen, zeggen kon.

„Als koning vond ik hem verre beneden hetgeen hij, volgens mij, had moeten zijn. Hij vernederde het koningschap tot zulke laagte, dat de monarch soms in mijne oogen geheel weggecijferd was.

„Ik heb onzen man leeren kennen; maar hoe meer deze kennis toenam, hoe meer de persoonlijke waarde in mijne oogen afnam. Dit ging zoover, dat ik mij eindelijk tegen-over een koning bevond, dien ik niet opregtelijk kon eeren, en

tegen-over een man, dien ik niet kon achten.

„Eene zoodanige meening is eigenlijk slechts de overgang tot verachting.”

En voor zoo'n vorst een standbeeld op-te-rigten komt het niet de zinneloosheid nabij?

Intusschen zijn wij niet zeker, dat we voor een dergelijke dwaasheid zullen bewaard blijven, want maar al te juist is 't geen de groote Hogendorp over 't eigenaardig karakter van ons volk tot graaf van der Duyn gezegd heeft.

„Het is een braaf, grootmoedig, weldadig,
„vooral kalm en geduldig, maar tevens on-
„verstandig en weinig vooruitgaand volk;
„in één woord, mijn vriend! het hart is
„goed en edel, maar het hoofd deugt niet.

377/144

